



Дата:
28.03.2025

Підготували:

Володимир Вахітов, Інститут поведінкових досліджень при American University Kyiv

Ганна Вахітова, Університет Південної Данії, Київська Школа Економіки

Наталія Заїка, Інститут поведінкових досліджень при American University Kyiv

ЩО МОТИВУЄ УКРАЇНЦІВ ЗАЛИШАТИСЯ В УКРАЇНІ?

ПЛАН

1. Методологія
2. Демографічний портрет
3. Бажання і причини залишатися в Україні
4. Виїзд за кордон: наміри та можливості
5. Потенційні тригери для виїзду за кордон
6. Висновки і рекомендації



МЕТОДОЛОГІЯ

- Збір даних - «**Рейтинг Онлайн**»
- 23-30 січня 2025 року на всій території України, крім тимчасово окупованих територій
- **Жінки віком 18-60 років** (2018 респонденток)
- Окрім опитування, проведено експеримент із дискретним вибором (DCE) для виявлення тригерів до виїзду за кордон
- Аналіз доповнений даними з дослідження «Українські біженці після трьох років за кордоном. Четверта хвиля дослідження»¹, проведеного Центром економічної стратегії (ЦЕС) у листопаді-грудні 2024 року

¹ https://ces.org.ua/refugees_fourth_wave/

ДЕМОГРАФІЧНИЙ ПОРТРЕТ

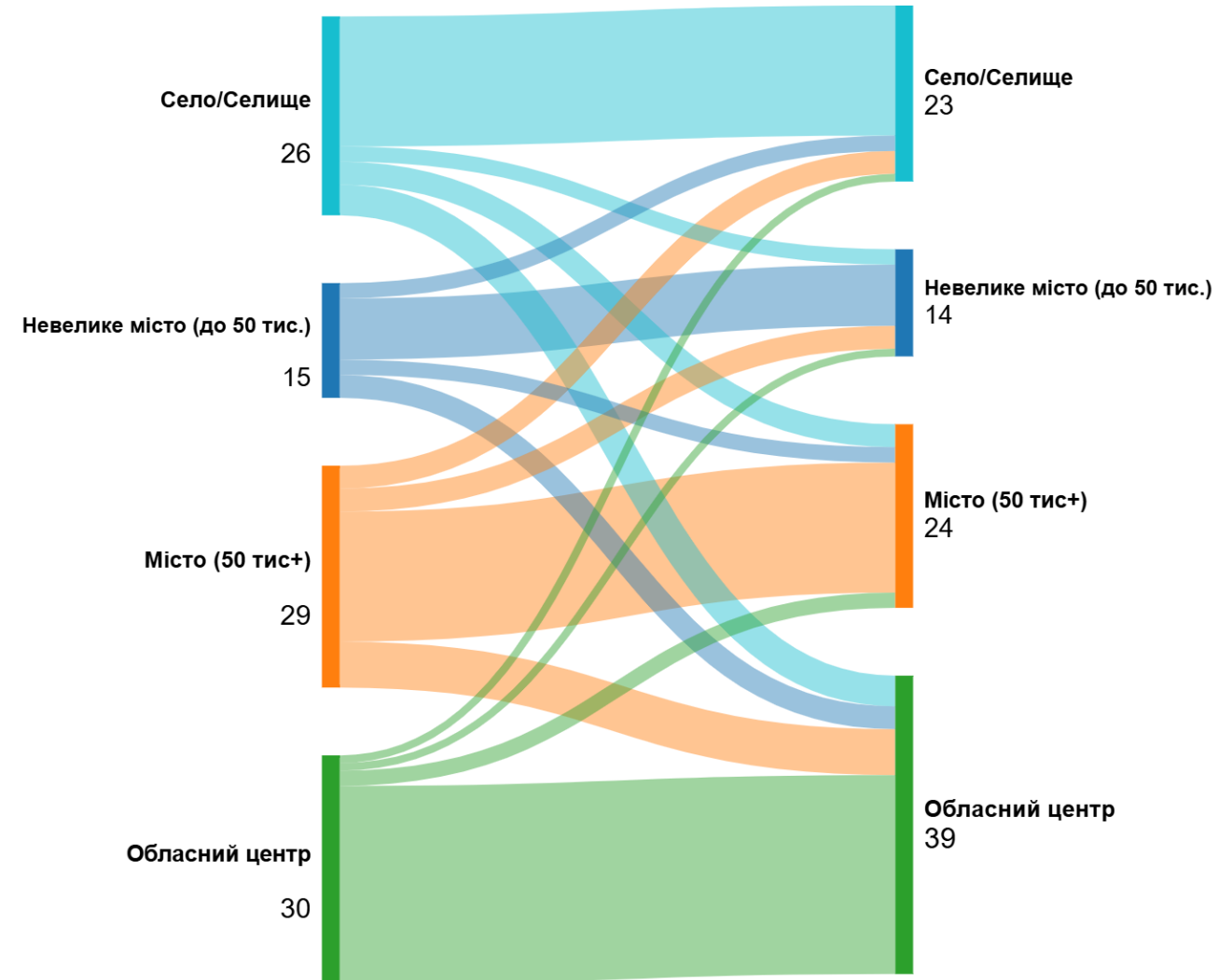


КАТЕГОРІЇ РЕСПОНДЕНТОК

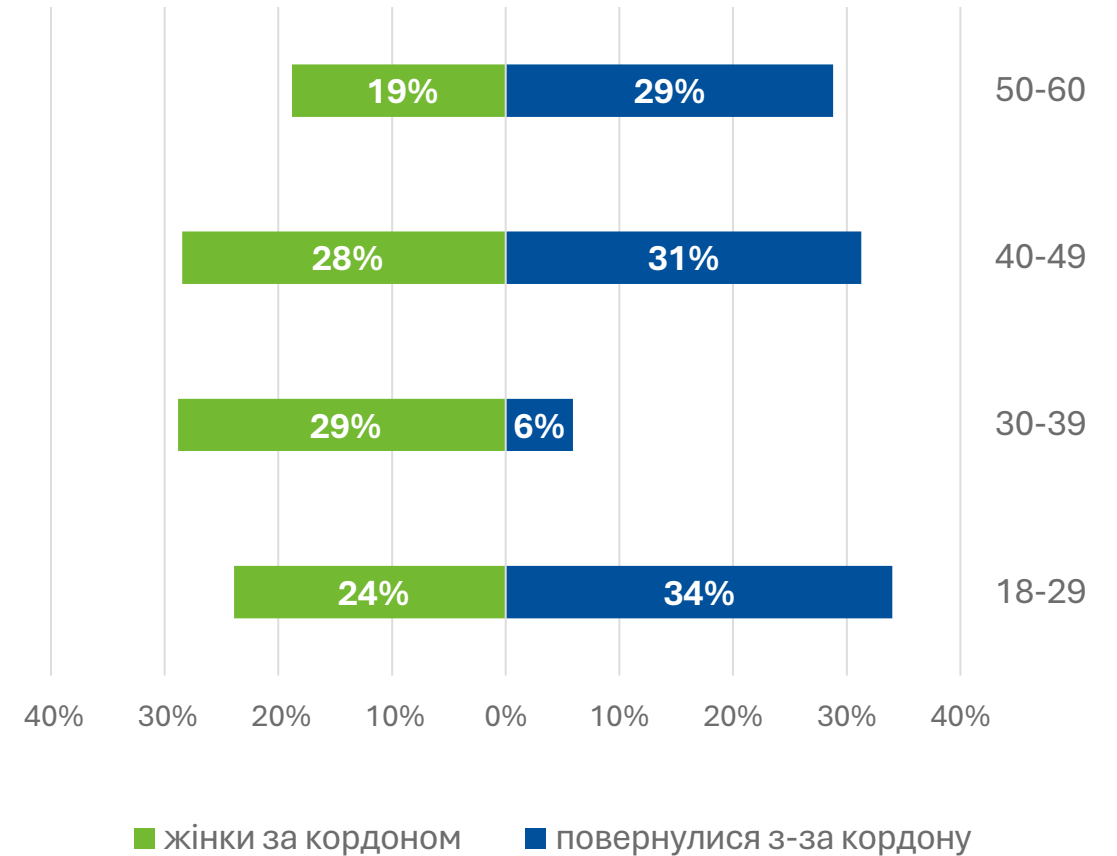
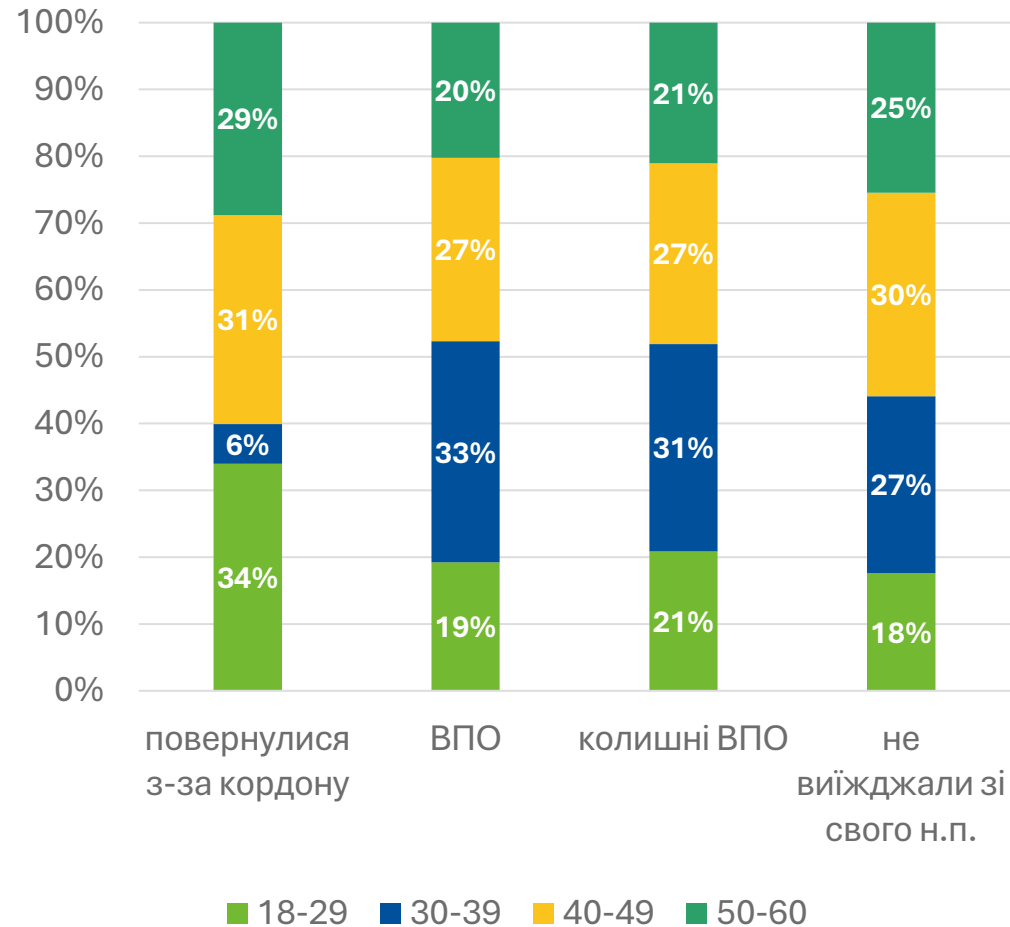
- **Не виїжджали зі свого населеного пункту**
- **Внутрішньо переміщені особи (ВПО)** – виїхали зі свого населеного пункту після 24 лютого 2022 року і не повернулися. Якщо виїхали після 2014, але не переміщалися після 2022, не входять до категорії ВПО.
- **Поверненці** – виїжджали за кордон після 24 лютого 2022 року і повернулися (додому або в інший н.п).
- **Колишні ВПО** - виїжджали зі свого населеного пункту в межах України і вже повернулися додому.
- **Біженки** – українки, які виїхали за кордон під час повномасштабного вторгнення і досі проживають там.

ПЕРЕМІЩЕННЯ ПІД ЧАС ВІЙНИ

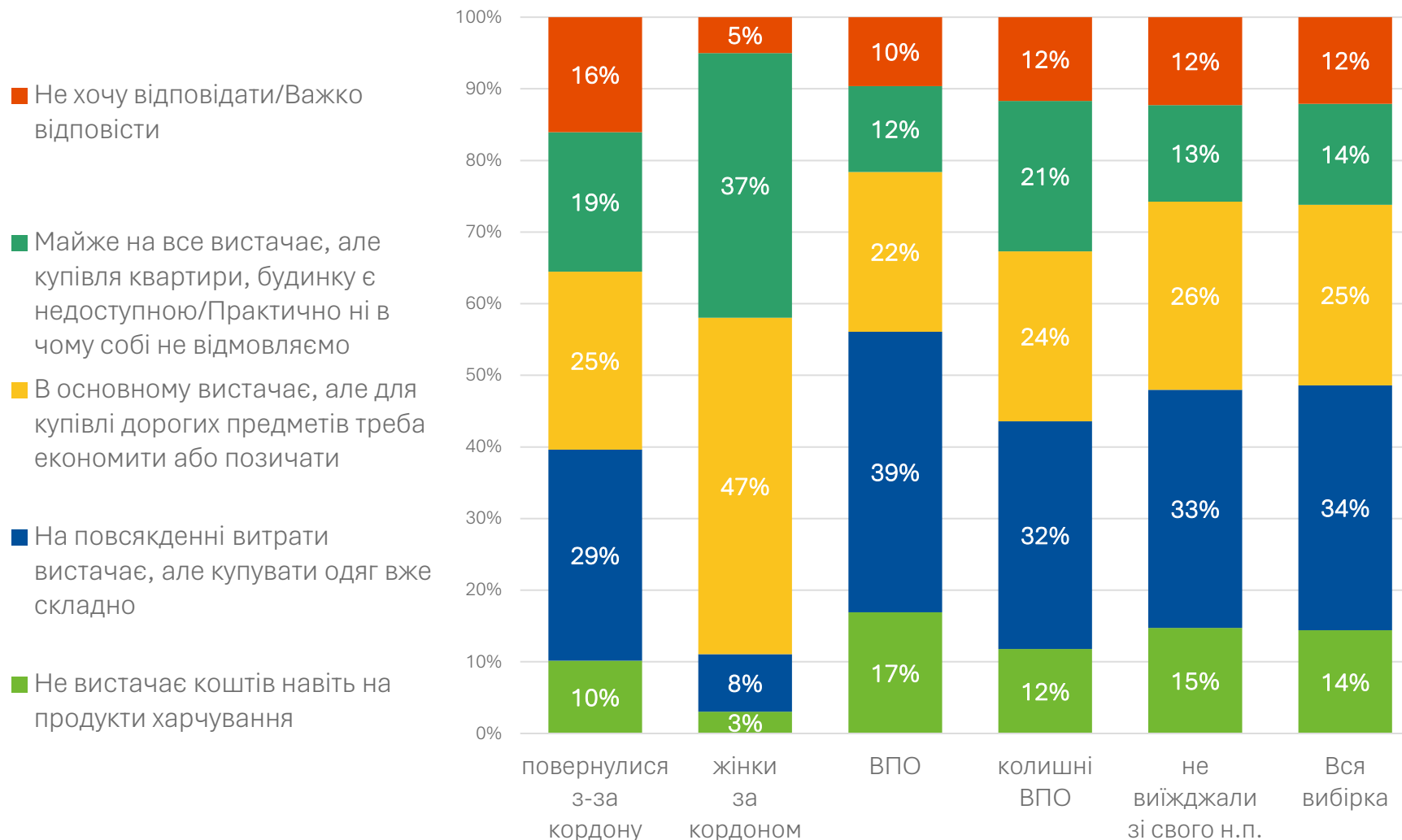
- 39% виїжджали зі свого населеного пункту, з них понад половина (53%) повернулися додому.
- 69% переміщалися в межах України, 24% - за кордон, 7% і за кордон, і по Україні.
- Виїжджали переважно на тривалий період – більше року (39%).



ЖІНКИ ВІКОМ 30-39 РОКІВ НАЙМЕНШЕ ПОВЕРТАЮТЬСЯ З-ЗА КОРДОНУ

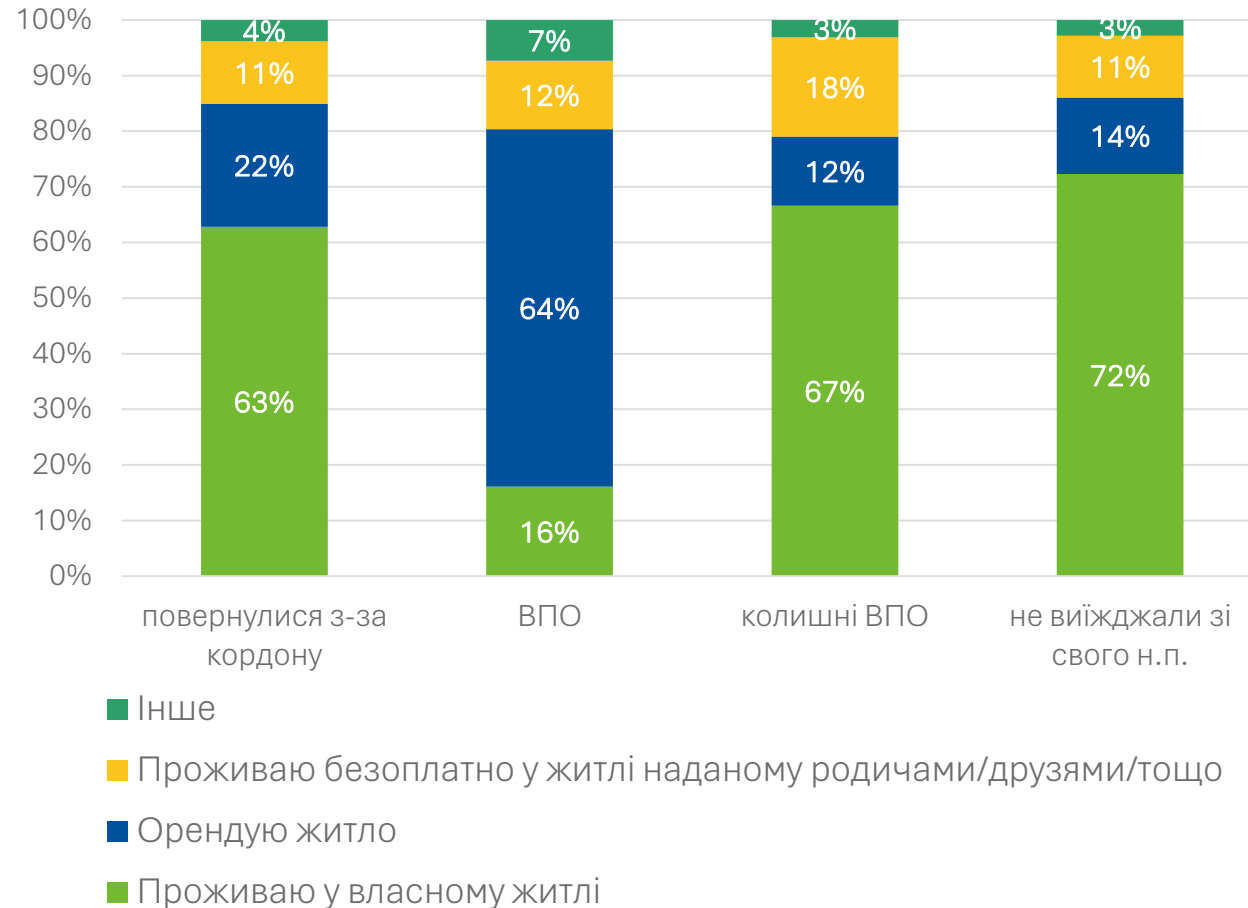


У ВПО НАЙСКРУТНІШЕ ФІНАНСОВЕ СТАНОВИЩЕ



- Найнижчі доходи у ВПО.
- Найвищі – у жінок за кордоном.
- За час повномасштабного вторгнення фінансове становище погіршилося у 74% опитаних. Лише у 6% доходи зросли.
- У мешканок північних, південних та східних регіонів доходи впали більше, ніж у центральних і західних.

ЖИТЛО: НАЙСКЛАДНІША СИТУАЦІЯ У ВПО

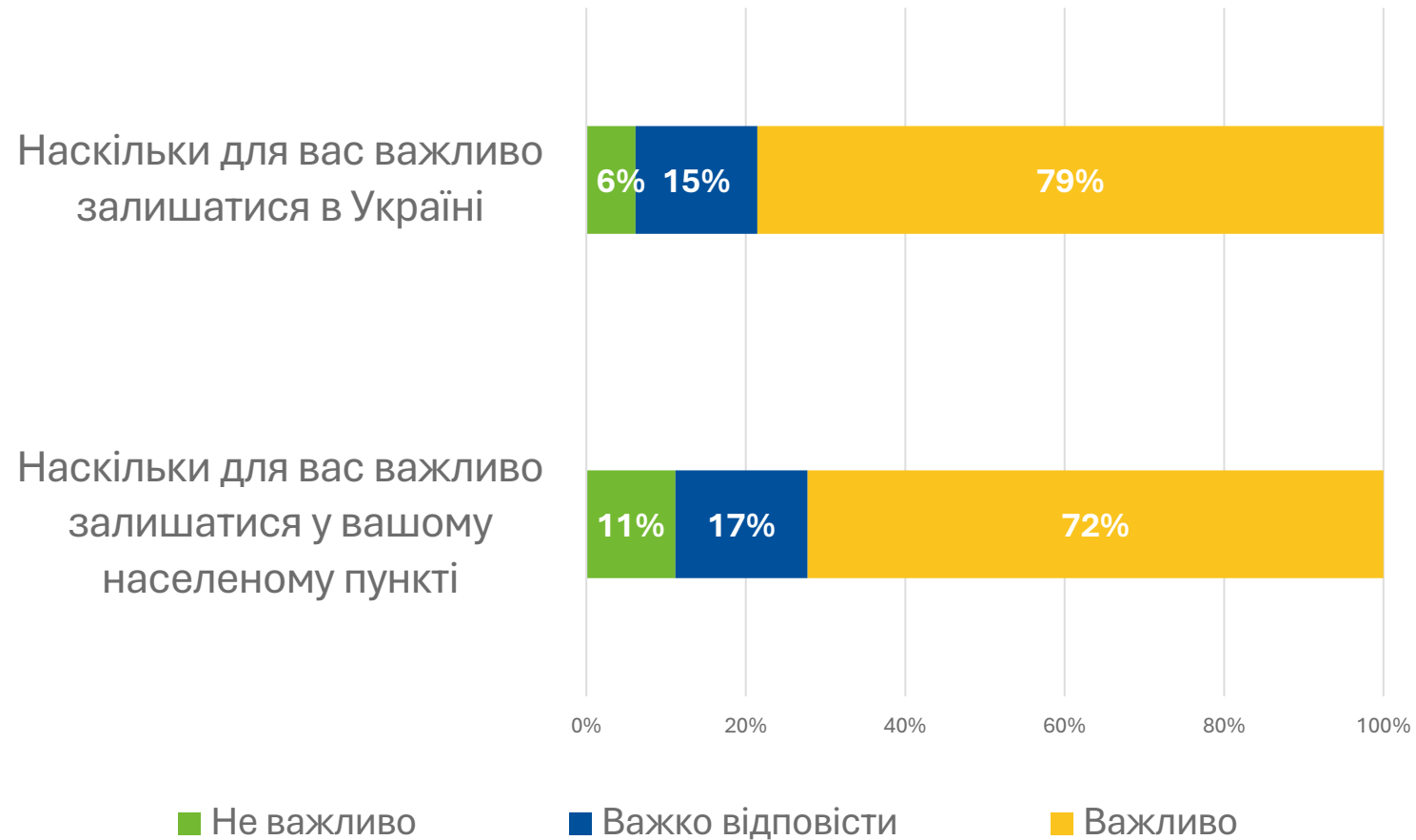


- ВПО: 16% мають власне житло, 64% орендують.
- До війни 76% ВПО мали власне житло.
- Серед тих, хто повернувся з-за кордону і раніше мав власне житло, 15% зараз живуть в орендованому. Серед колишніх ВПО таких 4%.



БАЖАННЯ І ПРИЧИНИ ЗАЛИШАТИСЯ В УКРАЇНІ

ДЛЯ 79% ВАЖЛИВО ЗАЛИШАТИСЯ В УКРАЇНІ



Більше хочуть залишатися в Україні:

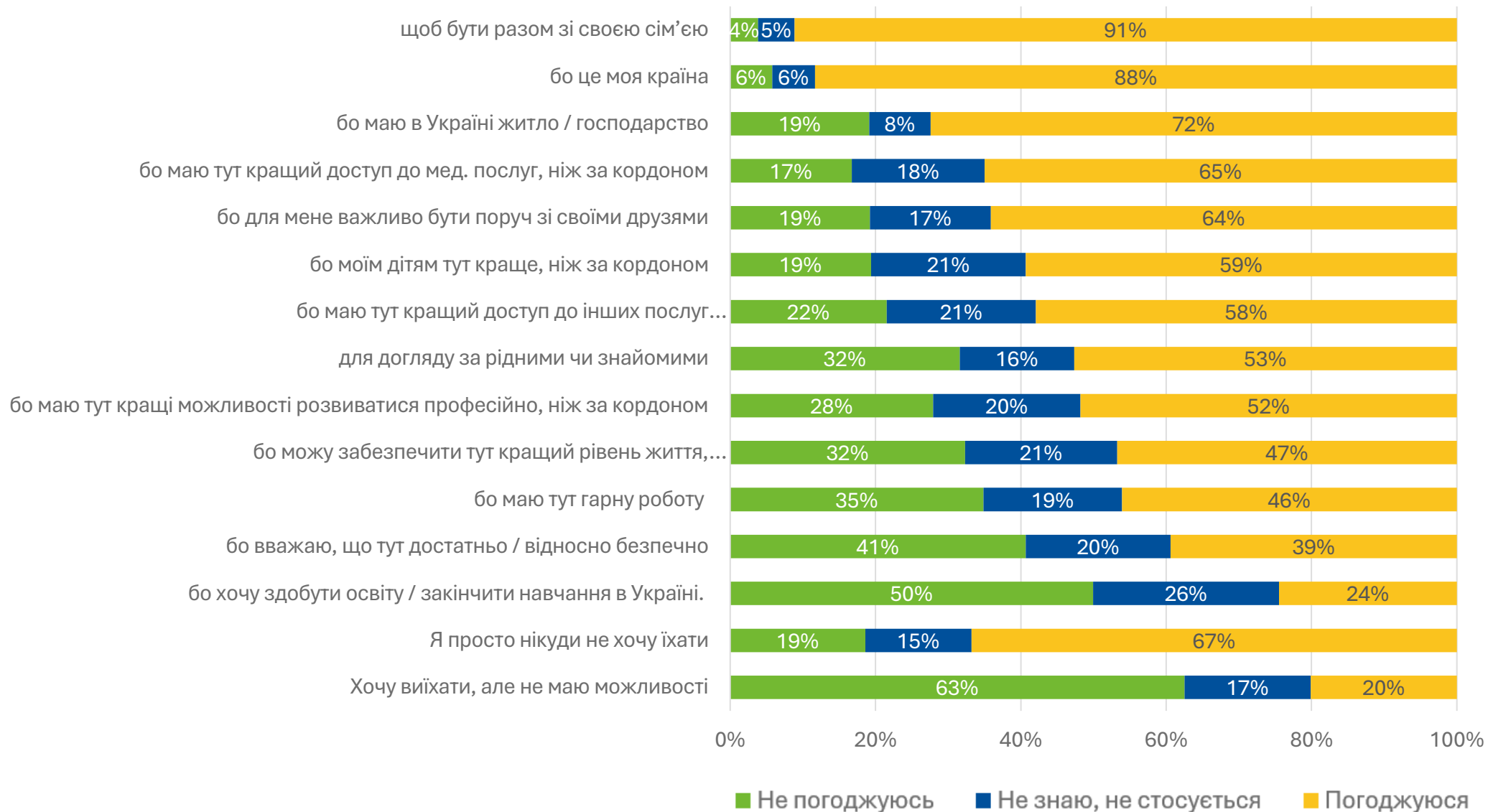
- Старші жінки
- З вищими доходами
- Власники житла (порівняно з орендарями)
- З українською мовою спілкування

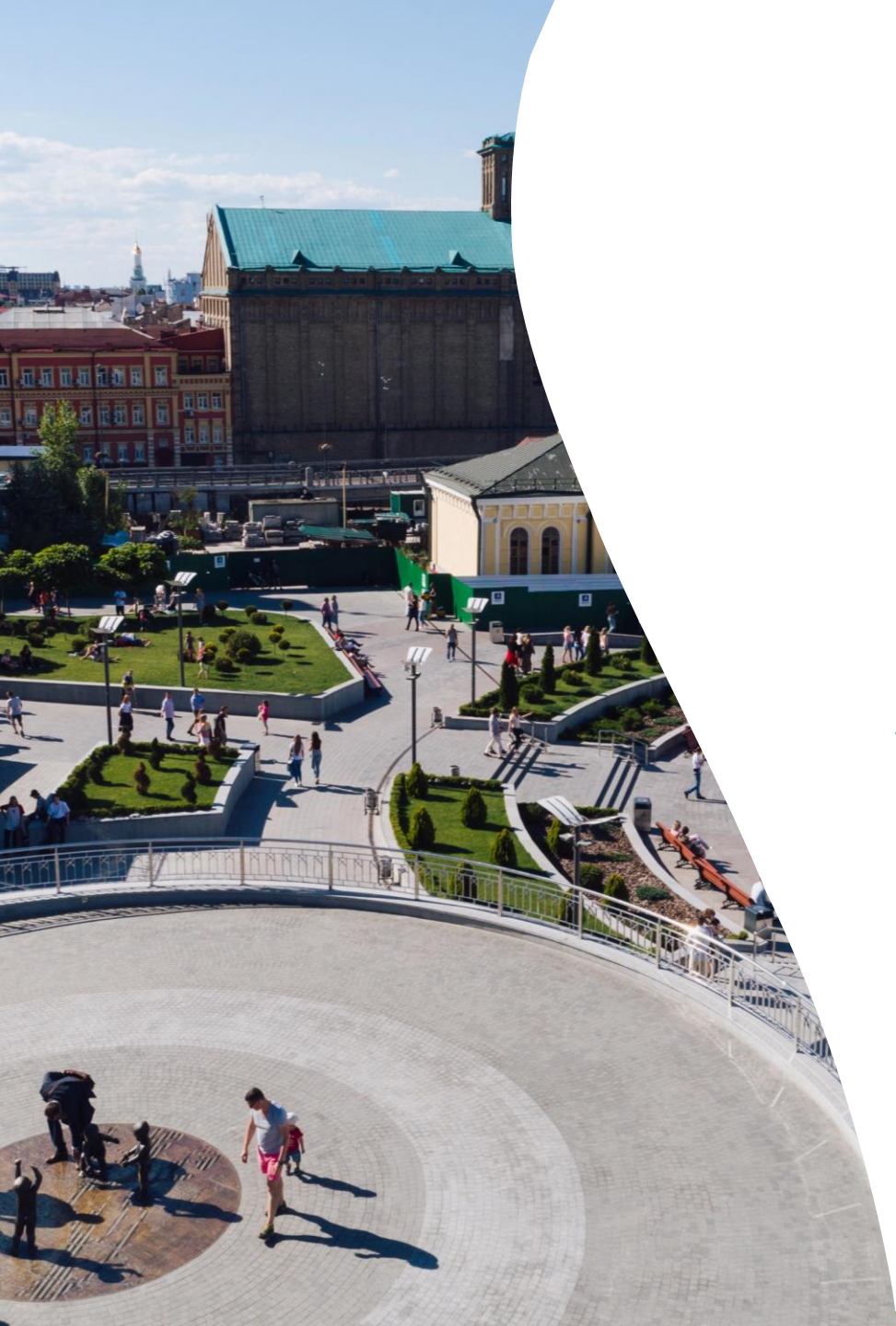
ХТО ХОЧЕ ЗАЛИШАТИСЯ В УКРАЇНІ

Всупереч очікуванням і поширеним стереотипам:

- жінки з **дітьми** мають таке ж бажання залишатися в Україні, як і ті, хто не має дітей
- жителі **сіл** не виявляють сильніші наміри жити в Україні чи у своєму рідному селі, ніж мешканці міст
- для жінок, чиї населені пункти зараз знаходяться в **окупації** або у зоні активних **бойових дій**, не менш важливо залишатися в Україні

ПРИЧИНИ ЗАЛИШАТИСЯ В УКРАЇНІ





ОБРАЗ МАЙБУТЬОГО І БАЖАННЯ ЗАЛИШАТИСЯ В УКРАЇНІ

СПРИЙНЯТТЯ РИЗИКІВ В УКРАЇНІ ТА ЗА КОРДОНОМ

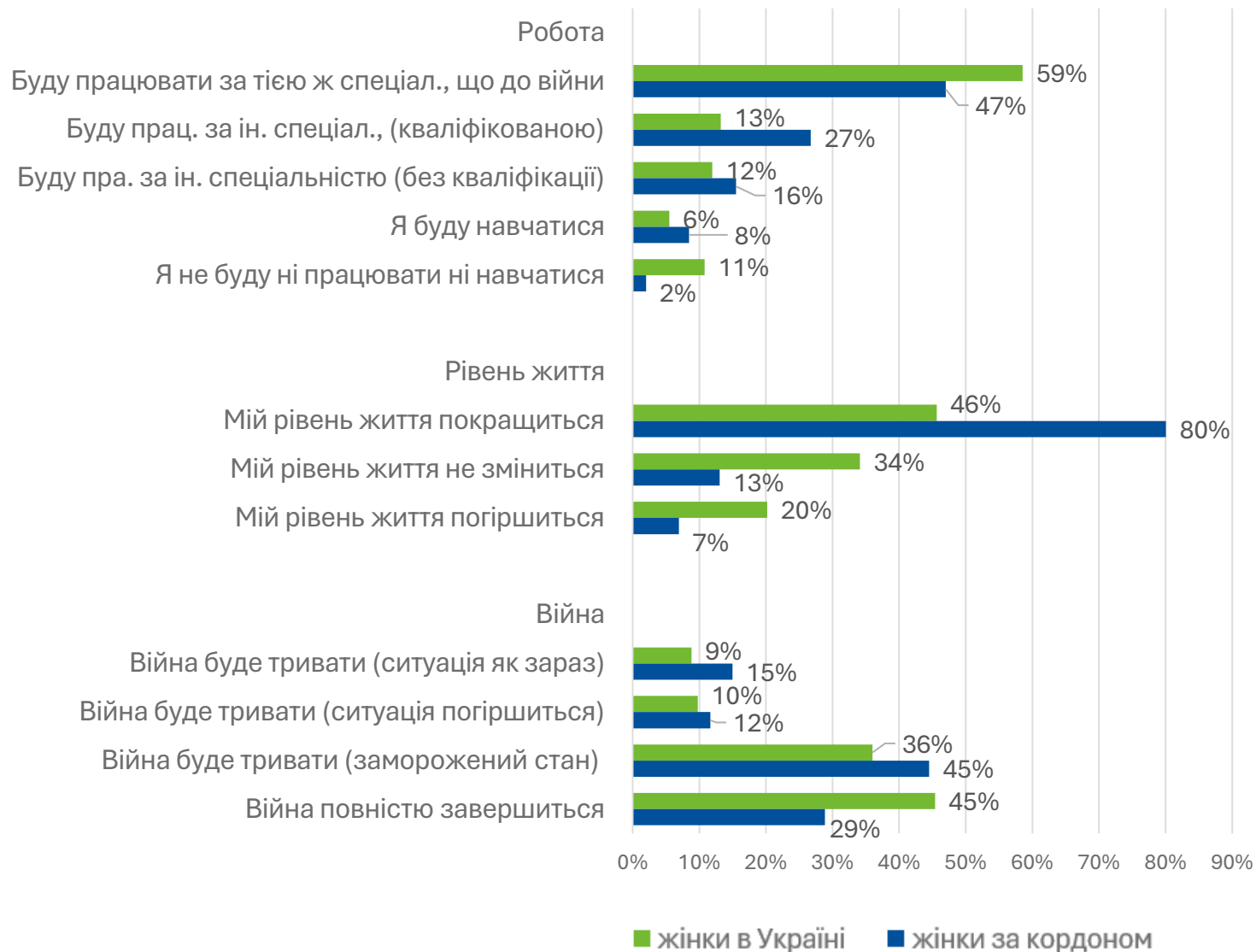


■ жінки в Україні ■ жінки за кордоном



■ жінки в Україні ■ жінки за кордоном

ЯКИМ БУДЕ ЖИТТЯ ЧЕРЕЗ ТРИ РОКИ



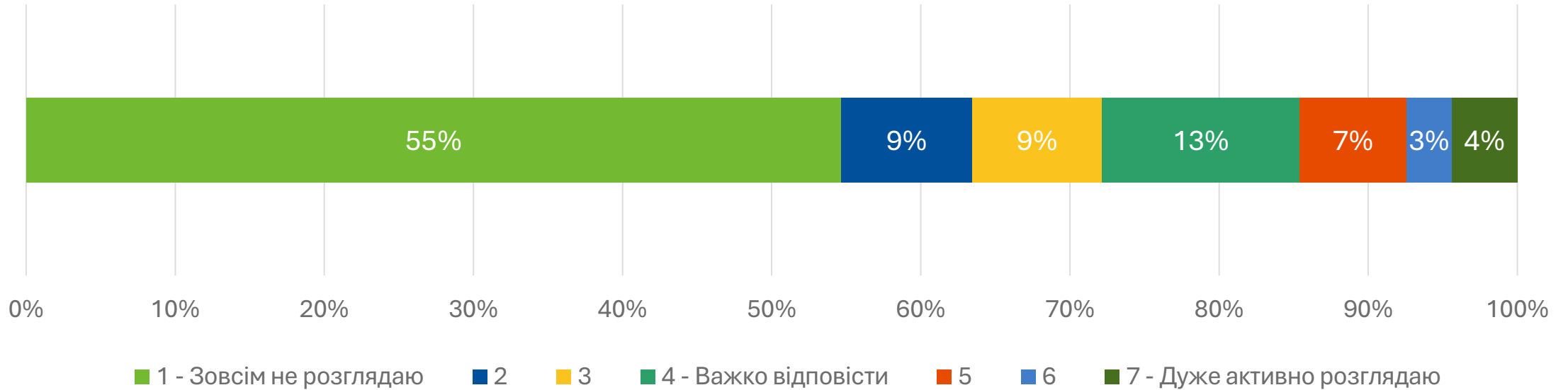
Бажання залишатися в Україні вище, якщо респондентка:

- очікує, що через три роки війна в Україні повністю завершиться
- вважає, що не зможе отримувати медичну допомогу, якщо поїде за кордон
- очікує, що вона не зможе звикнути до місцевих звичаїв і правил при переїзді за кордон

ВИЇЗД ЗА КОРДОН: НАМІРИ ТА МОЖЛИВОСТІ



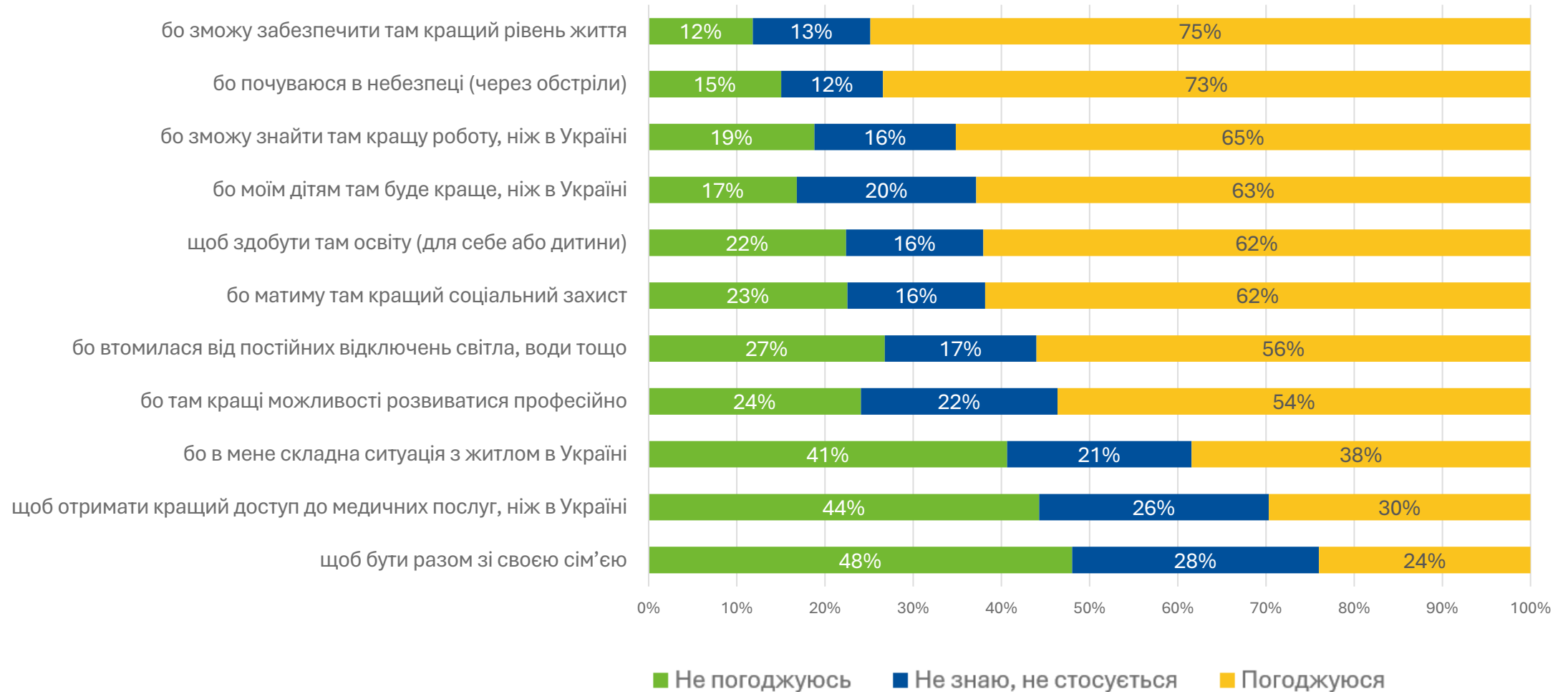
72% УКРАЇНОК НЕ ПЛАНУЮТЬ ВИЇЇДЖАТИ



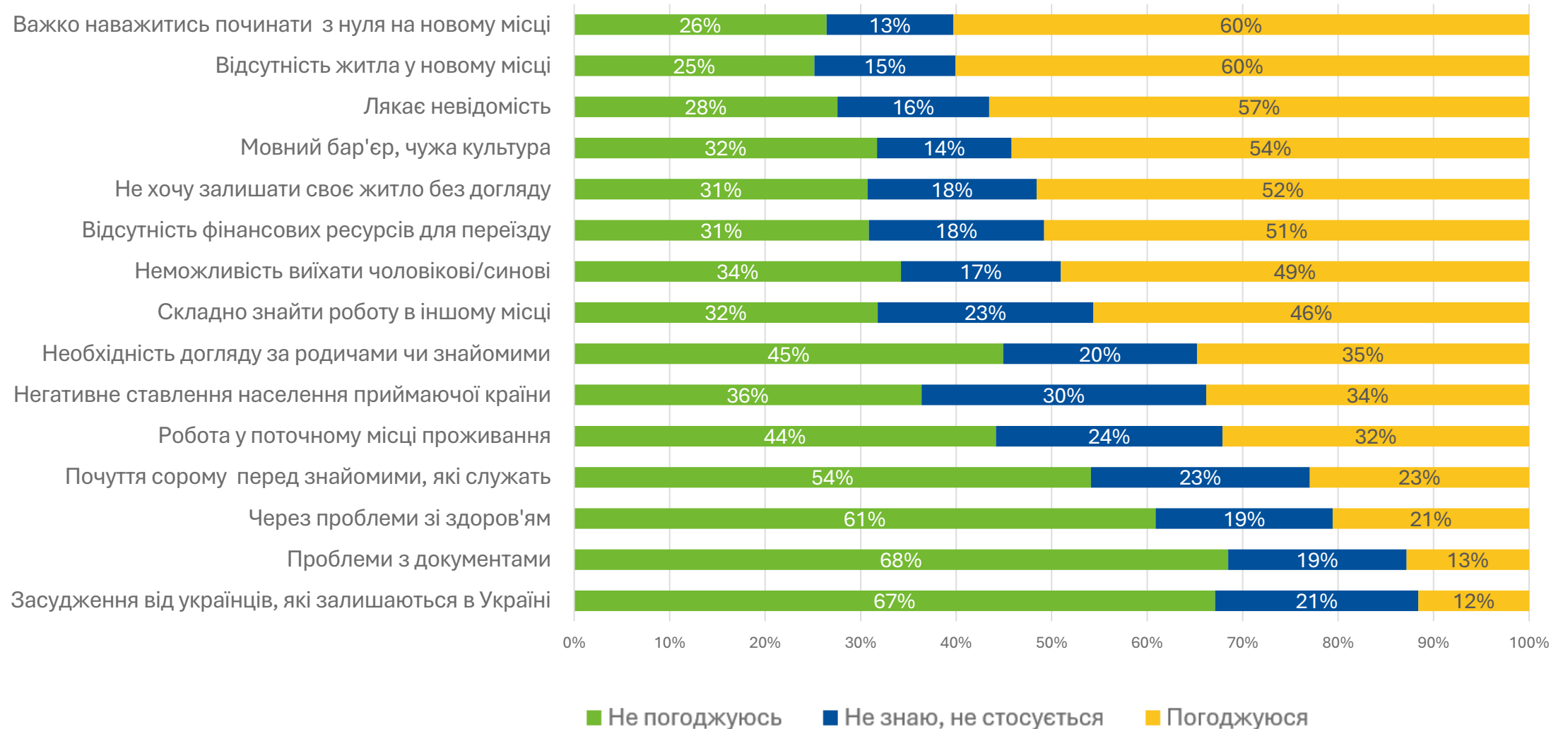
Частіше хочуть виїхати жінки:

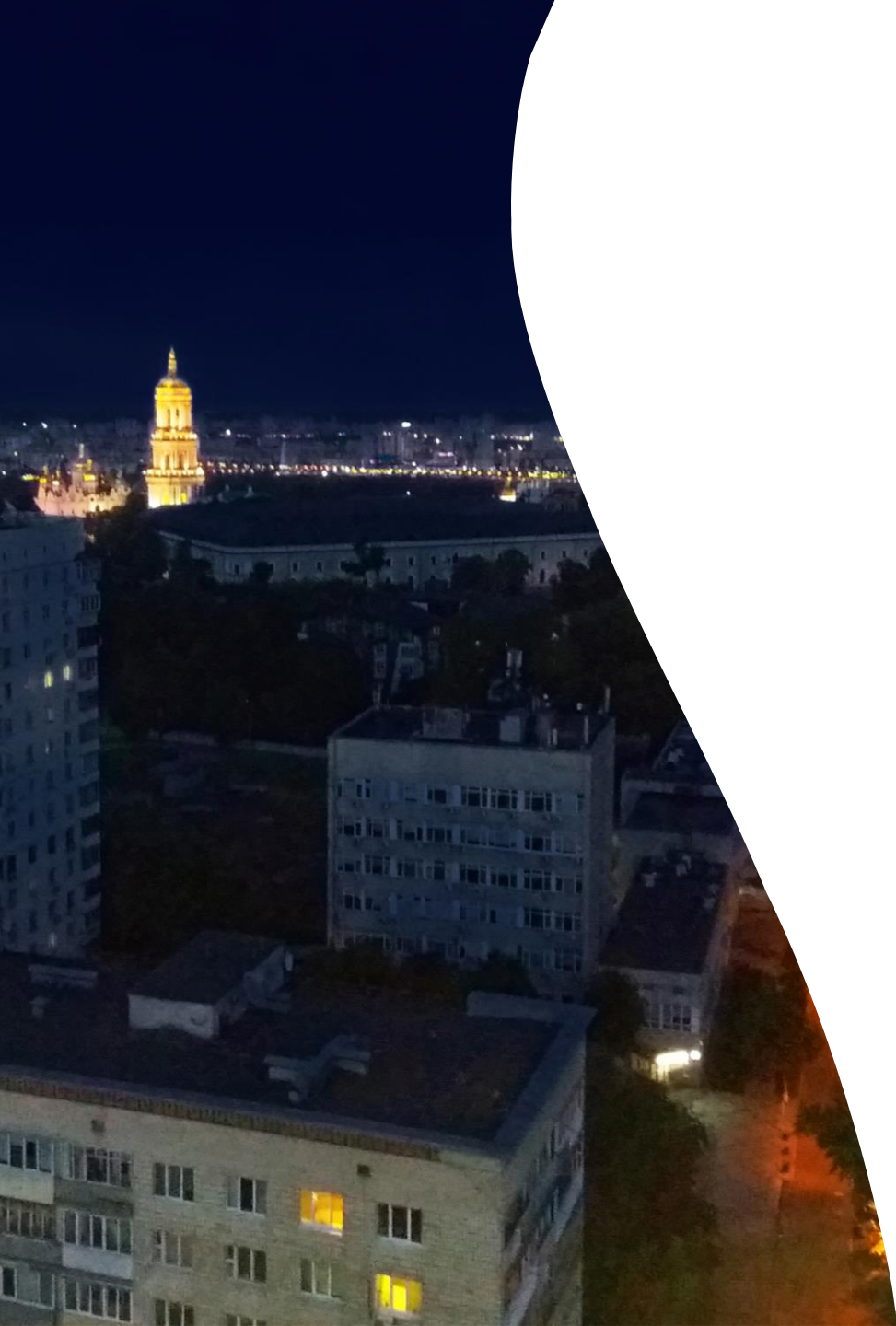
- віком від 18 до 29 років (студентки) (у 1,5 рази)
- незаміжні або розлучені (вдвічі частіше, ніж заміжні)
- мали досвід виїзду за кордон після 2022 (на 14 в.п.)
- батьки або інші родичі виїхали за кордон після 2022 (але не діти!) (на 5-19 в.п.)
- найбільш бідніші (на 10 в.п.)
- російськомовні мешканки прифронтових та західних регіонів (на 8-12 в.п.)

ПРИЧИНИ ДЛЯ ВИЇЗДУ: МРІЇ ПРО КРАЩЕ ЖИТТЯ ТА НЕБЕЗПЕКА ВІД ОБСТРІЛІВ



НАЙПОШИРЕНІШІ БАР'ЄРИ ДЛЯ ВИЇЗДУ – ПСИХОЛОГІЧНІ І МАТЕРІАЛЬНІ





ПОТЕНЦІЙНІ ТРИГЕРИ ДЛЯ ВИЇЗДУ ЗА КОРДОН

ЕКСПЕРИМЕНТ

Атрибути/рівні	1 не змінилося	2 частково погіршилося	3 дуже погіршилося
Безпека	Загальна безпекова ситуація в країні така, як зараз	Ситуація на фронті різко погіршилась. (Росія наступає, захоплює великі міста, обстріли міст посилюються)	Загальна безпекова ситуація катастрофічна. Виникла загроза окупації країни.
Доходи	Ваші доходи не змінилися	Ваші доходи впали на 50%	Ваша сім'я втратила джерела доходу
Базові комунальні послуги	Відключення світла тривають так само, як зараз	До 12 годин на добу немає енергопостачання	Більше 20 годин на добу немає тепла енергопостачання
Соціальні зв'язки	Більшість ваших знайомих залишаються у вашому населеному пункті	Більшість ваших знайомих виїхали з вашого населеного пункту	Більшість ваших знайомих виїхали з України
Житло	Ваше нинішнє житло не постраждало	Ваше нинішнє житло постраждало і не придатне до проживання. У новому місці вам пропонують безкоштовне житло	Ваше нинішнє житло постраждало і не придатне до проживання. У новому місці вам доведеться самостійно знімати житло
Внутрішня політична ситуація та міжнародна допомога	Політична ситуація та обсяги міжнародної допомоги не змінилися	Політична ситуація не змінилася. Обсяги міжнародної допомоги різко зменшилися.	В країні політична криза. Почалися вуличні протести. Міжнародна допомога майже припинилася.

ЕКСПЕРИМЕНТ

В якій з двох наведених ситуацій Ви будете більш схильні виїхати з Вашого населеного пункту?

Ситуація 1	Ситуація 2
Загальна безпекова ситуація катастрофічна. Виникла загроза окупації країни.	Ситуація на фронті різко погіршилась. (росія наступає, захоплює великі міста, обстріли міст посилюються)
Ваші доходи впали на 50%	Ваші доходи впали на 50%
Відключення світла тривають так само як зараз	До 12 годин на добу немає енергопостачання
Більшість ваших знайомих залишаються у вашому населеному пункті	Більшість ваших знайомих залишаються у вашому населеному пункті
Ваше нинішнє житло постраждало і не придатне до проживання. У новому місці вам доведеться самостійно знімати житло	Ваше нинішнє житло не постраждало
В країні політична криза. Почалися вуличні протести. Міжнародна допомога майже припинилася.	В країні політична криза. Почалися вуличні протести. Міжнародна допомога майже припинилася.
Ситуація 1	Ситуація 2

Ви будете більш схильні виїхати з Вашого населеного пункту у...

- У ситуації 1 (ліворуч)
- У ситуації 2 (праворуч)

ЗАГРОЗА ОКУПАЦІЇ ЗБІЛЬШУЄ ЕМІГРАЦІЮ ДО 45%

Тригери	Відносна важливість
Безпека	Загроза окупації країни – 1.00
Доходи	Втрата половини доходу – 0.50
Комунальні умови	Більше 20 годин на добу немає тепло- та енергопостачання – 0.35
Соціальні зв'язки	Виїзд більшості знайомих за кордон – 0.21
Житло	Втрата житла – 0.57
Міжнародна допомога, політична криза	Обсяги міжнародної допомоги різко зменшилися – 0.09

ЗАГРОЗА ОКУПАЦІЇ ЗБІЛЬШУЄ ЕМІГРАЦІЮ ДО 45%

Тригери	Виїзд в межах України, в.п.	Виїзд за кордон, в.п.
Безпека	Часткове погіршення +7* в.п.	Часткове погіршення +6* в.п. Значне погіршення +12*** в.п.
Доходи	Значне погіршення +8** в.п.	
Комунальні умови		Значне погіршення +5** в.п.
Соціальні зв'язки		Часткове погіршення +5** в.п. Значне погіршення +9*** в.п.
Житло	Часткове погіршення +9*** в.п. Значне погіршення +9*** в.п.	
Міжнародна допомога, політична криза	Значне погіршення -6* в.п.	Значне погіршення +7* в.п.



ПІДСУМКИ І РЕКОМЕНДАЦІЇ

ПІДСУМКИ: ОСНОВНІ ПОТРЕБИ ЖІНОК В УКРАЇНІ

- **Стабільність та передбачуваність:** Жінки залишаються в Україні, бо мають власне житло, роботу, знайоме середовище, стосунки, які формувалися роками. Власне житло для багатьох – це символ **стабільності**, прив'язаності до місця, безпеки.
- **Впевненість у майбутньому:** у багатьох відповідях присутній запит не просто на безпеку, а на чітке розуміння, чи буде **майбутнє** в цій країні, чи можна тут планувати, інвестувати час і зусилля.
- **Родина та спільнота:** Для багатьох жінок рішення залишитися – це не про економіку, а про **стосунки**. Йдеться як про догляд за рідними (діти, батьки, чоловіки), так і про ширше відчуття "тут мої люди", "тут мене знають і потребують".
- **Самореалізація:** ті, хто має змогу професійно **розвиватися** в Україні, значно рідше планують еміграцію.

Дев'ять з десяти жінок зазначили, що залишаються в Україні, бо «це моя країна!»

РЕКОМЕНДАЦІЇ: ЗАЛИШАТИСЯ - УСВІДОМЛЕНИЙ І СТІЙКИЙ ВИБІР

Підтримка тих, хто свідомо обрав залишитися / повернутися до України

- Історії людей, які залишаються попри війну, їхня стійкість і мотивація повинні бути більш помітною частиною публічного наративу. Варто розвивати **прості й доступні ресурси**, які допомагають «втриматися тут» (як знайти житло, роботу, підтримку)

Посилення зв'язків із місцем проживання

- Заохочення до участі в місцевих ініціативах – це не просто активізм, а спосіб укріпити **зв'язок із місцем**, де людина живе, з людьми навколо, з локальною спільнотою.



РЕКОМЕНДАЦІЇ: ЗАЛИШАТИСЯ - УСВІДОМЛЕНИЙ І СТІЙКИЙ ВИБІР

Активна житлова політика і розширення локальних можливостей для праці

- Багатьом житло і робота дають відчуття "**вкоріненості**". У цьому контексті необхідно продовжувати програми допомоги з орендою житла для ВПО, субсидії на ремонт пошкодженого майна, активно співпрацювати з підприємствами, які створюють гідні робочі місця попри війну.

Підтримка ВПО

- Глибоке розуміння ефективності чинних програм підтримки ВПО, обмежень цих програм та можливостей масштабування. Програми підтримки ВПО мають пропонувати **комплексність** і з фокусом на безпеку, доступ до житла і соціалізацію.

Заохочення внутрішньої мобільності

- Програми "**мобільної підтримки**" для жінок, які доглядають за близькими, у разі переїзду

РЕКОМЕНДАЦІЇ: ЗАЛИШАТИСЯ - УСВІДОМЛЕНИЙ І СТІЙКИЙ ВИБІР

Політика підтримки для поверненців

- Адресність (загалом більш заможні, ніж інші групи)
- Змінити «Нам немає куди повертатися» на **«Нове коріння в іншому регіоні, але у в своїй країні, у себе вдома»**

Підтримка відчуття стабільності та впевненості попри важкі часи

- Страх перед невідомим за кордоном є одним із головних стримувальних бар'єрів до еміграції. Саме тому важливо підтримувати цей бар'єр, але не через залякування, а через формування образу України як **простору, де є майбутнє.**





ДЯКУЄМО ЗА УВАГУ!